

alle oogartsen zonder eigen ervaring op dit gebied, zich bevinden.

M.i. kan Prof. VAN DEN HEUVEL, nu hij bekend is met de achtergrond van de door hem geciteerde artikelen, moeilijk op grond hiervan zijn afwijzende houding tegen lens-implantaties rechtvaardigen. Evenmin kan Prof. VAN DEN HEUVEL klaarblijkelijk eigen gunstige ervaringen met contactlenzen bij kleine kinderen er tegenover stellen. Het is ons goed bekend, dat jonge kinderen een goed passende contactlens kunnen leren verdragen. Welk nut heeft evenwel het dragen van een contactlens op een uiteindelijk straberend en amblyoop oog?

Terneuzen, 25 september 1964

C. D. BINKHORST

TANDHEELKUNDIGE KINDERBESCHERMING

Onder bovenstaand opschrift wijdt Prof. VAN LOGHEM Sr. (1964) een beschouwing aan het probleem van de tandheelkundige voorziening van de Nederlandse jeugd.

Men krijgt daaruit de indruk, dat het opleiden van meisjes tot zg. „Dental Nurses”, dat wil zeggen „mondverzorgsters met het recht tot het leggen van eenvoudige vullingen en het verrichten van extracties van melkelementen”, zeer veel zou bijdragen tot de oplossing van de thans bestaande moeilijkheden, veroorzaakt door het tekort aan tandartsen. Deze oplossing zou echter worden tegengehouden door de tandheelkundige beroepsorganisaties, waarbij het groepsbelang zou prevaleren boven het algemeen sociaal belang.

Zo eenvoudig is het echter niet. Ofschoon geen ter zake kundige zal ontkennen dat het zeer wel mogelijk is, meisjes met een behoorlijke vooropleiding in twee à drie jaar tot goede „Dental Nurses” op te leiden, leert helaas de ervaring dat de creatie van deze Nurses geenszins een betere „dental fitness” van de bevolking ten gevolge heeft, waar het toch uiteindelijk om gaat.

In Nieuw-Zeeland dateert die opleiding van 1920; na ruim veertig jaren zou men dus de goede resultaten moeten kunnen vaststellen. Maar ofschoon de tandheelkundige professie in dat land tevreden is over de arbeid die door deze meisjes wordt verricht, is de „dental fitness” van de bevolking niet significant verbeterd! In de oorlog van 1914-1918 werd in Nieuw-Zeeland een ontstellend hoog percentage, overigens gezonde jongens afgekeurd voor de Militaire Dienst, op grond van het feit dat zij — volstrekt tandoel — dragers waren van totale prothesen. In de oorlog 1940-1945 was die situatie nog dezelfde. Enige jaren geleden heeft de Dental Association een Vereniging opgericht ten einde bij de bevolking aandacht te wekken voor een betere mondhygiëne!

Op de verbaasde vraag waarom dit juist in hun land noodzakelijk was, luidde het antwoord, dat de „Nurses” niet over voldoende tijd en vooral niet over voldoende psychisch overwicht beschikten om in dit opzicht bevredigende resultaten te boeken. Vandaar dat de jeugd, die met een gesaneerd gebit de school verlaat, bij de keuring voor de Dienst enige jaren later, vrijwel hetzelfde slechte gebit blijkt te hebben als in vroeger tijden!

Met andere woorden, de tandheelkundige jeugdzorg heeft — sociaal gesproken — weinig zin, wanneer er niet voor gezorgd wordt dat die jeugd na het verlaten der school tandheelkundig wordt opgevangen, omdat het verwaarlozen van het gebit heel snel ten gevolge heeft dat de voorafgegane hulp tevergeefs is geweest. Vandaar dat de tandheelkundige professie, nationaal en internationaal, op het standpunt staat, dat de therapie alleen, sociaal geen uitkomst biedt, maar dat de nadruk gelegd behoort te worden op preventie en op propaganda voor betere mondhygiëne!

Fluoridering van het drinkwater, fluorhoudende tandpasta's en vooral een betere voeding, met vermindering van een te groot suikerverbruik, zullen naast geregelde, zorgvuldige verwijdering van tandsteen en goede mondreiniging, meer bijdragen tot de gebitsgezondheid van de bevolking; in dit verband kan een „mondhygiëniste” allervoortreffelijkst werk doen, niet alleen bij kinderen, maar ook als hulp in de tandartspraktijken.

Een opleiding tot mondhygiëniste is aanzienlijk eenvoudiger dan die tot „Dental Nurse”. Ze is veel gemakkelijker te organiseren, terwijl dan ook de kosten veel geringer zullen zijn. Voor een efficiënte verzorging door „Dental Nurses” heeft men bovendien honderden meisjes nodig, die dan ontrokken zouden moeten worden aan de groep die thans verpleegster, apothekersassistente, analiste, enz. wordt, een vooruitzicht dat men te bevoegder plaatse ook al allerminst aantrekkelijk vindt. Voorts zou de „Dental Nurse” onder toezicht moeten werken in polikliniekverband en tot nu toe weet voorlopig nog niemand hoe men de jeugdige patiëntjes daar in een voldoende aantal bij elkaar moet krijgen. Bovendien weet men niet of tandheelkundige behandeling in groepsverband op deze leeftijd wel succes zou hebben, om van de tijd die dit zou vergen nog maar te zwijgen.

Vandaar dat het momenteel voor Nederland volkomen logisch lijkt dat de Staatssecretaris beginnen wil met de opleiding van mondhygiënistinnen, die vooral de preventie zullen kunnen bevorderen. Dit in overeenstemming met het slotwoord van Prof. VAN LOGHEM: „Zo heeft de hygiëne dan toch het laatste woord”.

Literatuur: LOGHEM, J. J. VAN (1964) *Ned. T. Geneesk.* 108, 1589.

Amsterdam, 21 september 1964

CH. F. L. NORD

Indien de meerderheid ter tandheelkundige professie zich tegen de aanstelling van deskundige hulpkrachten blijft verzetten en het pleit wint, zullen vlug opgeleide „mondhygiënistinnen” tot een taak bij de schooljeugd worden geroepen.

De meisjes hebben dan gelegenheid het grote aantal schoolkinderen met carieuze elementen te tellen en na te gaan hoevelen van deze patiënten wegens het gebrek aan deskundigen onbehandeld naar huis worden gezonden.

De sociale schade en schande op rekening van de Nederlandse Gezondheidsvoorziening is dan tevens in een cijfer uitgedrukt.

Amsterdam, 4 oktober 1964

J. J. VAN LOGHEM Sr.

OPWEKKEN VAN DE OVULATIE MET MENSELIJKE GONADOTROFINEN

Met grote belangstelling las ik de klinische les van Prof. W. P. PLATE (1964) in dit *Tijdschrift*. In ons contraceptieve tijdperk doet deze hartverwarmend aan.

De toepassing van menselijke gonadotrofinen bij de behandeling van de steriliteit van de vrouw verdient alle belangstelling. Wat de doseringen van deze preparaten betreft (en de daarmee gepaard gaande kostbaarheid van de kuur — helaas komt bij het streven naar menselijk geluk nog een materiële factor in het geding) lopen de mededelingen in de literatuur nogal uiteen. Hoe kan het overigens aangezien in de hormonologie de subjectieve gevoeligheid van het eindorgaan van grote betekenis is. Ik geloof dat ik in dit verband de volgende ziektegeschiedenis aan de literatuur niet mag onthouden:

Patiënte A, geb. 4-6-1935, bezocht op 5-11-1963 mijn spreekuur. Sinds een „A-griep” in maart 1958 waarbij zich een encephalitisachtig beeld voordeed, kreeg zij steeds langer

wordende perioden van amenorroe. Zij vermagerde hierbij sterk. Tenslotte ontstond gedurende de laatste drie jaar een totale amenorroe. Voor 1958 had zij reguliere menses om de 4 weken vanaf de menarche. Aangezien een en ander een grote inbreuk maakte op haar vrouw-zijn en zij (in verband met haar huwelijk in september 1958) naar kinderen verlangde, consulteerde zij gedurende de laatste jaren verscheidene specialisten. Er werden slechts schijnmenses verkregen na toediening van oestrogenen al dan niet gevolgd door progestativa.

Bij onderzoek vonden wij thans een zeer vermagerde vrouw waarvan de secundaire geslachtskenmerken goed ontwikkeld waren. Er bestond een atrofie van de inwendige genitalia (baarmoeder ter grootte van een amandel; kleine ovaria). Het endocrinologisch onderzoek wees uit dat hier een functieverlies van de ovaria bestond van centrale (hypofysaire) oorsprong. Bij het cytologisch onderzoek van de vagina werd geen hormonale activiteit gevonden. De röntgenfoto van de sella turcica was normaal. De internist vond bij onderzoek geen stoornissen in de functie der andere klieren met interne secretie. Met name was de schildklierfunctie normaal; ook de ACTH-functie van de hypofyse (metapironproef) was normaal.

Een onderzoek door de neuroloog-psychiater leverde geen duidelijke causale aanknopingspunten op (een anorexia nervosa was onwaarschijnlijk).

Na dit uitgebreide vooronderzoek werd op 9 januari begonnen met toediening van Humegon en pregnyl in een constant doorlopende dosering van $2 \times$ per week 500 E.H. pregnyl en $2 \times$ per week 200 E.H. Humegon (Organon).

Patiënte kreeg hierop normale menses op 29 januari en 28 februari. Na 7 april werd tijdelijk gestopt in verband met een mogelijke zwangerschap. Toen zij niet zwanger bleek te zijn, werd op 24 april de therapie weer voortgezet op dezelfde manier en met dezelfde dosering. Zij had daarna op 19 mei nog een menstruatie doch daarna niet meer. Op 4 augustus bleek de pregnosticonreactie in de urine positief te zijn. Op 8 september vonden wij bij het inwendig onderzoek een weke uterus gravidus; de grootte kwam overeen met een zwangerschapsduur van drie maanden.

Literatuur: PLATE, W. P. (1964) *Ned. T. Geneesk.* **108**, 1789.

Hengelo, 24 september 1964 A. TH. L. VAN THIEL

URTICARIA EN QUINCKE-OEDEEM

Dat antihistaminica en corticoïden bij koude-allergie en dermatografie gewoonlijk weinig uitwerking hebben, zoals collega YOUNG (1964) in zijn klinische les (patiënten A en B) demonstreert, is ook onze ervaring. Door een toeval hebben wij echter gevonden, dat reserpine (3 tot 5 maal daags 0,25 mg; cave orthostatische tensiedaling!) al of niet gecombineerd met kleine hoeveelheden antihistaminica en (of) corticoïden zeer vaak een uitstekend symptomatisch effect heeft. Het kwam mij dienstig voor hieraan meer bekendheid te geven nu deze ziekten in dit *Tijdschrift* ter sprake zijn gebracht.

Literatuur: YOUNG, E. (1964) *Urticaria en quincke-oedeem.* *Ned. T. Geneesk.* **108**, 1841.

Leiden, 28 september 1964

R. VOORHORST

BERICHTEN

BUITENLAND

Canada

Toepassing van contactlenzen. — Twee oogartsen, verbonden aan de oogheelkundige universiteitskliniek te Vancouver, betreuren het dat zeer velen bij de aanschaf van contactlenzen zich niet door oogheelkundigen laten behandelen. „The evaluation, fitting and after care of the contact lens patients should be the responsibility of an ophthalmologist”. (*Can. med. Ass. J.*, 29 aug., bl. 439).

Rookgewoonten van artsen. — Ook in Canada zou men van de collegae willen weten hoe het met hun rookgewoonten staat en hoevelen, onder de druk van de statistische uitkomsten, het roken van sigaretten hebben afgeschaft. De hun toegezonden formulieren werden tot nog toe slechts voor ruim de helft beantwoord. De niet-rokers en zij die sedert kort niet meer roken, zijn vlotte correspondenten, maar onder hen die geen lust hebben, hun tijd aan het invullen van formulieren te verdoen, zijn vermoedelijk vele zware rokers. Zoals de redactie van de *Canadian medical Association Journal* (29 augustus, bl. 452) doet opmerken, heeft de bewerking van onvolledige gegevens geen zin.

Duitsland

Congres van oogartsen. — Het bestuur van het internationale congres van oftalmologen brengt reeds ter kennis van belangstellenden dat het XXe congres van 14 tot 19 augustus 1966 te München zal worden gehouden. Inlichtingen verstrekt het congres-bureau, Beethovenstrasse 8, München.

Engeland

De omvang van de thalidomide-ramp. — Het ministerie van gezondheid bracht voor Engeland en Wales gegevens bijeen betreffende het aantal in de jaren 1960-1962 geboren thalidomide-slachtoffers. Bij 186 tijdens het onderzoek nog in leven zijnde kinderen met misvormde ledematen kon thalidomide met zekerheid als oorzaak worden vastgesteld; bij 81 andere ziektegevallen mocht men slechts van waarschijnlijkheid spreken. Wanneer men misvormingen van andere organen (oor, oog, nier en darm) ten gevolge van thalidomide meetelt, komt men tot tweemaal zo hoge cijfers. Het zo juist onder de titel „Deformities caused by thalidomide” door H. M. Stationery uitgegeven rapport (prijs 6 sh. 6 d.) vermeldt ook bijzonderheden omtrent de toepassing van prothesen. (*Brit. med. J.*, 12 sept., bl. 701).

Een sinds negen jaar verlamde poliomyelitis-patiënte.

— Het aangrijpende en belangrijke „personal paper” dat de *Lancet* onder de titel „Practising Patient” in het nummer van 12 september (bl. 581) te lezen geeft, is opgesteld door een gehuwde vrouw, die negen jaar geleden op 29-jarige leeftijd na poliomyelitis verlamd bleef. Zij behoeft geen „full size iron tank” meer, maar kan met de nodige voorzorgen in een „Spirashell cuirass” in het leven blijven; haar beide armen zijn eveneens verlamd. Sinds zeven jaar wordt zij thuis verpleegd, in welke periode zij ondanks haar volkomen afhankelijkheid van arts, verpleegsters, huishoudster, huisgenoten en vriendschappelijke hulp, een status heeft bereikt, die het leven voor haar dragelijk doet zijn. Tot in bijzonderheden beschrijft zij de hulp die de techniek haar geeft: een hefboom, door een voet bewogen, brengt de telefoon aan haar oor, en op gelijke wijze bedient zij zich van boekleesmachine, radio, televisie, elektrische bellen en elektrische deken. Tot haar hulppapparaten behoort ook een elektrische noodvoorziening voor haar respirator. Zij be-